

Մանկութեանս օրոցքին մէջ Բենեամինդ կը մեծնար այժմ,
 Ու հայրական զըրկիւ վրայ նոր օրոցքս կը սագուէր,
 Որուն մէջը, ես ապահով ու խաղաղ, ու անհունօրէն երազկոտ,
 Համբոյրներուդ ու ժրպիտիդ ջերմութիւնը կը զգայի:
 Մտածումիս եւ յոյսերուս լոյս պատկերը բիրերուդ մէջ տեսնելով,
 Հոգիս հոգւոյդ կը կապուէր, ու հասակիդ մէջ արքենի,
 Ես ինքզինքս կը տեսնէի, ապագայիս անուրջներովն երազուն...
 Ո՛հ, որքան եռանդ կար հոգւոյս մէջ, որքան արիւն ու տեսիլք,
 Երբ երկընքի աստղերուն տակ, լոյս ու լուսնակ գիշերով,
 Ծունկիդ վրայ կը նիրհէի, խաղաղ քունով մ'երանական:

Առաւօտը, արշալոյսով, հոգւոյս մէջ կը ծագէր,
 Երբ դիմացի յաղթ լեռները, լոյս ու կարմիր հանդերձով,
 Ծովու մը չափ լայն գետին մէջ, զուարթօրէն կը խաղային:
 Լեռներն ի վեր բարձրացող արեւին մէկ կտորը
 Մեր տան գաւիթը լոյսի աղբիւր մը կ'ընէր,
 Ու այգուն հետ մեծ թոնիրը կը վառէր
 Հին օրերու պաշտամունքովը ալ աւելի սրբազան,
 Մինչեւ լսուէր հացի երգը, մեր հարսներու շրթունքէն:
 Գիշերն ամբողջ տաշտին մէջը փրփրացող թթիւմորը,
 Մեր մամերու ձեռքերուն մէջ, ձեւ ու հասակ կը ստանար,
 Մինչեւ որ վարդերու գոյն այտուցներով ու կսկուծով,
 Թոնրին եզերքը բլրանար, ու քիչ յետոյ ամբարուէր
 Ամէն տարի, քահանային օրհնութեամբն ու աղօթքովը սրբացած
 Հացի տան մէջ, մինչեւ հասնէր լուսամուտի գերաններուն:

Այս բոլորը յիշատակի ստուեր մըն է միայն այսօր,
 Եւ որ, սակայն, լիովին կարող է դեռ իմ պաշտումիս ու սիրոյս
 Խորանն ըլլալ, ու զիս տանիլ դէպ ի աշխարհը կարօտիս:
 Իմ մանկական հացիս երգը, որ սուրբ քնարս էր երկնատուր,
 Աւ չի՛ խօսիր, դատարկացած ու վիրաւոր իմ հոգւոյս,
 Ու պաշտումիս ու աղօթքիս համար ըստած իմ մրմունջս,
 Օրհնութիւնը չի՛ դառնար իմ պանդուխտի սեղանիս...

Հալէպ

ԱՐՏԱՆՈՋԻ ԵՊԻՍԿՈՍ

ԵՐԿՀԱԶԱՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՎԻՐԳԻԼԵԱՆ ՏԱՐԻՆ — ՎԻՐԳԻԼԵԱՆ ԾՈՎԱՊՏՈՅՏԸ

ՎԱՐՊԵՏՆ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ — ՎԻՐԳԻԼԵԱՆ ԾԱՌԸ

(Շար. տես Բազմավէպ 1931, էջ 127)

Գ. — ՎԱՐՊԵՏՆ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ

Ա.

Եւ այսպէս՝ քսան դար յետոյ, դիցա-
 պատիւ փառաւորութիւնը կը կատարուէր
 Օգոստոս կայսեր փառապանծ շրջանին
 փայլած անզուգական հանճարի մը: Նման-
 ներուն հազուադէպ կը հանդիպինք ազ-
 գերու տարեգրութեանց մէջ յիշատակուած՝
 րոսկետառ գլխազիրներով, որոնցմով կը
 բացուին մեծ դարագլուխները, պատկե-
 րագարդ էջերով՝ մէկէ աւելի կարկառուն
 դէմքերով նշանակելի:

Բնութենէն առանձնաշնորհեալ այսպի-
 սի ծնունդները, կարծես խօսք մէկ ըրած,
 համաժամանակ երեւան կու գան, կեան-
 քին վերածնունդը աւետող զարնանաբեր
 ծաղիկներուն նման, որոնց պիտի յաջորդէ
 փթթինազարդ ընդհանուր զարթումը՝ հով-
 տածորէն բլրակներու կողէն դէպ ի վեր
 ձայն տուող, դաշտատափարակն ու սա-
 բահարթը մարմանդագեղ, հրճուատեսիլ
 կերպարանափոխիչ:

Եւ ինչպէս ձմրան խստաշունչ եղանա-
 կին կը յաջորդէ զարնանագուարճ վերա-
 ծնունդը, նոյնօրինակ կը հոլովուին նաեւ
 ընդհանուր պատմութեան շրջանները: Ար-
 դարեւ՝ դարագլխի մը նախընթաց էջը
 հիմնական յեղաշրջումներու դժնդակ եղա-
 նակը կը ներկայացնէ: Այդ խռովայոյզ
 շրջանին կը խանգարուի քաղաքական մի-
 ջազգային հաւասարակշռութիւնը: Կը քայ-
 քայուն հզօր տիրապետութիւնները եւ կը

խորտակուին խարխուլ զահերը, որոնց
 բեկորներէն նորակազմ ուժեր կը ձեւա-
 նան, տարբեր աշխարհաքարտէսի մը վրան,
 իւրաքանչիւրը իր ազգային դրօշով զա-
 նազանուած:

Կարգ մը ընդհարումներէ եւ տարուբեր
 ճօճումներէ յետոյ, խանգարուած հաւա-
 սարակշռութիւնը կը վերահաստատուի.
 որուն արտադրոյթը կը ճշդուի ապագայ
 խոստացող հզօրագունէն որ՝ յաղթելով
 ամէնուն, իր տիրապետութեան հետ կը
 տարածէ նաեւ իր ազգային մշակոյթը:
 Սա, իր կարգին, աշխարհակալին զուգ-
 ընթաց յառաջանալով, իր ազդեցութեան
 գօտին կը շրջագծէ, որուն սահմանները
 զէնքի ձեռքով պարտադրութեանէն աւելի
 տոկուն եւ տեւողական կը յաջողին, եւ
 գրեթէ միշտ աւելի հաճելի: Եւ երբեմն
 ալ այնքան փափաքելի՝ որ նուաճեալը՝
 բռնակալին լուծը թօթափելէն յետոյ, ա-
 նոր մշակոյթին պատկանիլը բախտ մը
 համարելով, պիտի շարունակէ իր հլու
 հպատակութիւնը, եւ այդ բարեկրթիչ ազ-
 րեակէն սնանելով պիտի պատրաստէ
 առանձնայատուկ ազգային զարթումը եւ
 բարգաւաճումը. նոյն այն կերպ՝ երբոր,
 տղմաբեր ողբովմին թողած պարարտու-
 թենէն բեղնաւոր՝ անջրդի հող մը յոր-
 դառաւ կանանչութեամբ մը կ'արթննայ,
 արագահոս երախայրիքով:

Նկատողութեան արժանի կէտը այն է որ՝ տիրապետութեան գուզընթաց տարածուող այդ մշակոյթը, շատ անգամներ, վերջին զօրավիզը կը մնայ աշխարհակալին մեծադորդ անունին եւ նոյն իսկ վտանգուած վարկին՝ երբոր անոր խորխտ արծիւները՝ թեւերնին ամփոփած, ինքնապաշտպանումի պիտի դիմեն, տեղի տալով մինչեւ որորանը, ուրկից սուրն ու գրիչ շարժողները միասին, մէկ թափով, մեկնած էին։ Ինչ որ հանդիպեցաւ մաշկեղանակաւ յաղթական փաղանգներուն, նոյնը տեղի ունեցաւ Հոռոմէական կայսրութեան անկման շրջանին՝ փառաւոր յաղթամուտներէ եւ զիցակարգումներէն վերջը, երբոր աշխարհիս չորս կողմերէն դէպ ի Հոռոմ առաջնորդող ճանապարհներէն մարդկային պղտոր հոսանքը կը հասնէր՝ սպառնական։

Այդ խուճապ տագնապի պահուն վիր-գիւի եւ մեծանուն ժամանակակիցներուն գրչով շեշտած մշակոյթին վեհագոյնիկ զօրութիւնը, վերջին պատուարը պիտի կանգնէր լատին անունին դէմ մոլեգնող խաղտալեզու խուժանին։ Ատոր դէմ պիտի փշրէր բիրտ ուժը եւ զինթափ պիտի խոնարհէր խժաբարոն, որ, մոռնալով իր խուլ վրէժը, հեզիկ պիտի փռուէր իր ձեռքերովը բզբտած կայսերական պատմութեան վրան, տակաւ հալելու իրմէ գեւրազանց տարրի մը ձուլիչ միջավայրէն։ Նոյն այն եղանակով որ կատաղի եւ փրփրադէզ հոսանք մը՝ իրեն գործած աւերէն ուժասպառ, ողողուած հողին մէջ խորասոյգ կը վերջանայ՝ անյայտ։

Կ'անցնին, այո՛, փաղանգները, լեզուները, ինչպէս նաեւ վայրագ խուժանը։ Կը փշրին, ժամանակէն մաշած, յաղթական կամարներուն գեղաքանդակ դրուագները, մինչդեռ, ո՛չ մի վտանգ կրնայ սպառ-

նալ Հոռոմերի մը կամ վիրգիւի քանդակածոյ դրուագներուն։ Եւ ո՛չ իսկ անոնց մէկ տողին՝ նոյն իսկ եթէ կիսաւարտ։

Փոխանակ խաթարուելու, հնանալու, այդ տողերը՝ ընդհակառակն, դարերուն հոլովումէն՝ աւելի ցայտուն փայլ պիտի ստանան։ Այնքան աւելի ուղիւնհոս աւելն պիտի գեղուն, յեղեղել տալով, եւ ամենահեռաւոր մարդկութեան, այն միեւնոյն հիացումի բացազանչութիւնը զոր Տանդէն արձակեց՝ Դոնիքին դրան չհասած, շրջապատութեան գազանին տեսքէն սարսափած պահուն երբոր վիրգիւիոսին ստուերը իրեն երեւցաւ։ Եւ Աշակերտը, հոգւոյն բոլոր զօրութեամբ, իր վարպետը տեսնելով։

Դուն ես, ուրեմն, այն վիրգիւ, այն աղբերակն որ պերճ բանին յորդանոս գետ կը գեղու, ամօթահար ճակտով տըւի պատասխան։ Ո՛վ դու պարծանք եւ լոյս ուրիշ քերթողաց յտակէ՛ մեծ սէրն եւ ուսումն յոգնախոյզ որ քու հատորդ ինծի տըւին ուրոնել։ Դո՛ւ իմ վարպետըս ես եւ իմ հեղինակ։ Դո՛ւ միայն կաս սրմէ կրցայ տիրանալ վայելահիւս ոճին՝ անձիս պատուաբեր։

*
* *

Այդ առաջին հանդիպումին առթիւ, Փլորենտիացի Քերթողը իր վարպետին պատմել կու տայ՝ կենսագրականէն յետոյ, Բէատրիչէին հետ ունեցած անոր խօսակցութիւնը։ Թէ ինչպէս մանկամարդ այդ կնոջ սուրբ սէրը՝ զոր միատեղ երկինք տարած էր, զինքը Արքայութեան գահոյքէն մուծ զնդանին մէջ բերած էր վիրգիւիոսին խնդրուելու համար որ օգնութեան հասնէր մանկութեան օրերէն ի վեր զինքը սիրող բարեկամին։

Վիրգիւիոս, այդ գեղանի կնոջ աչքերուն եւ ձայնին տպաւորութեանը ներքեւ, կը շարունակէ իր պատմութիւնը։

vagliami il lungo studio e il grande amore,
che m'ha fatto cercar lo tuo volume.
Tu se' lo mio maestro e il mio autore:
tu se' solo colui, da cui io tolsi
lo bello stile, che m'ha fatto onore.

Աստղէ շողուն կը փայլէին իր աչքերն երբ քսկըսաւ իր բարբառով՝ քաղցրաւոր, հրեշտակային մեղմիկ ձայնով մ'ինձ քսել։ Ո՛վ Մանտովեան ազնուակիր զու հոգեակ, որուն համբաւն երկրիս վրան դեռ կը տեւէ եւ պիտի տեւէ որքան աշխարհս հեռանայ։

Փառաւոր այս գովեստէն յետոյ Երանուհին վիրգիւիոսին կը յայտնէ Տանդէին նկատմամբ զինքը տանջող մտազբաղութիւնը։ Կը վախճամ, կ'ըսէ, որ օգնութեան ուշ շարժելովս, անոր կորստեանը պատճառ եղայ։

Ուստի, փութա՛, վայելազարդ քու լեզուովդ՝ եւ որով հարկէ՛ եւ պիտոյ, զայն փրկել։ Այնպէս մ'օգնէ՛ որ ինձ ալ գա՛յ մի սփոփանք։

Եւ որպէս զի վիրգիւ պարագային ստիպողութիւնը լաւ ըմբռնէր եւ իրեն եղած այս խնդիրը միանգամայն իբր պատուէր մը նկատէր, Երանուհին հրամայական ոճով մը կը յաւելու։

Բէատրիկն եմ. ես եմ որ գրեզ կ'առաքեմ։
Եկայ տեղէ մ'ուր վերադարձը կ'ըզամ։
Սէրը դրդեց զիս, 'ւոր կուտայ ինձ խօսիլ։

Ես չեմ, կըսէ, Յուկոյ Պորտինարիի վաղամեծիկ աղջիկը, այլ Սերա։ Եւ որովհետեւ Քերթողը այդ բառը տողին սկիզբը դրած է, հետեւաբար զլիսագիր, դժուար է ուստի զանազանել թէ ո՞ր սիրոյն կ'ակնարկուի, անոր որ իրենց մանկութեան օրէն զգացին, թէ նախախնամականին՝ որ վաղաժաման կը հասնի ամէնուն։

Արդարեւ՝ Տիրամօր՝ որ աստուածային կանխաժաման շնորհքը կը խորհրդանշանէ, զրդումով — ինչպէս Տանդէն մի քանի եռատող վերջը կը բացատրէ — է որ Տանդէին բարեխօս Սրբուհին՝ Լուչիա, իր տեղէն շարժելով, կ'երթայ Բէատրիկը գտնելու, «Ինչ կեցիր ես, Երանուհի, կ'ըսէ անոր, եւ չես փութար օգնութեան ջրեզ սիրողին, որ ռամիկ ամբոխէն ինքզինքը վեր բարձրացուց»։ Այսինքն՝ գրեզ փառաւորելուն մէջ հասարակ բերթողները զերագանցեց իր քնարովը։

Ուղղուած խնդիրը միանգամայն հրաման մը լինելը վիրգիւիոսին զգացնել տալէն վերջը, հարկ էր անոր հոգւոյն մէջ վարձատրութեան յոյսը արծարծել, որով աւելի յորդորամիտ պիտի փութար իրեն տրուած փրկարար պաշտօնին։ Ասոր համար, Երանուհին վիրգիւիին կը խոստանայ՝ Երկինք ի դարձին, Աստուծոյ յանդիման իրեն մասին հանապազ գովեստով խօսիլ, որ կը նշանակէր, մոլորեալ մը փրկած լինելուն արժանի վարձատրութիւնը հայցել։

Հատուցում մը, յոյժ արդարացի, որ վարպետը իրաւունք ունէր պահանջելու եւ անվրէպ ստանալու իր Աշկերտին այլաբանութեանէն, քանի որ՝ անոր մէջ, այդ բարեխօսութեան պիտի մասնակցէին, Երանուհին զատ, երկու ուրիշ եւ հզօրագոյն երանուհիներ, եւ մասնաւորապէս Տիրամայրը։

Անվրէպ յաջողելուն եւ վարձատրուելուն մասին այնքան հաստատ համոզուած էր վիրգիւ, որ այդ նկատմամբ պիտի երկրորդէ, զժոխքին այցելութիւնը չսկսած, երբոր կը տեսնէ Աշակերտին երկչոտ վարմունքը՝ շարունակելու համար ինչ որ արդէն սկսած էր։

Ինչ է, ուրեմն, ինչ էս կեցեր եւ ինչո՞ւ սրտիդ մէջ վատ այդքան երկիւղ կը տածես, եւ դու չունիս յանդըգնութիւն քաջասիրտ, Երբոր երկնից արքայութեան մէջ երեք երանաշնորհ տիկիւններ քեզ կը հոգան եւ իմ խօսքերս քեզ շատ բարիք կ'աւետեն։

Վիրգիւիոս, իբրեւ թէ Օգոստոսի քրոջը, Յուլիային յանդիման գտնուէր, ասպետական խոնարհումով մը Երանուհիին կը պատասխանէ, «Առաքինի Տիկին, հրամանդ ինծի այնքան հաճելի է որ ուշացած պիտի ըլլայի, եթէ արդէն իսկ զայն կատարած ըլլայի»։

Կամքդ աւելի, ուստի, 'նծ յայտնել չի կայ հարկ։

Եւ վիրգիւ՝ այդ թափով եկած էր Տանդէն գտնելու, ամենայն վստահութեամբ որ պիտի վարձատրուէր։

1. DANTE - La Commedia - Inferno. Canto. I. (79-87)

Or se' tu quel Virgilio, e quella fonte,
che spande di parlar sì largo fiume,
risposi lui con vergognosa fronte.
O degli altri poeti onore e lume,

Կարելի՞ բան էր — թող ներելի ըլլայ ինծի զուրկել, քանի որ սրտիս յոյժ հաճելի այլաբանութեան մէջ ալ եւս խորամուկ կը գտնուինք — միթէ կարելի բան էր տարակուսիլ երկնառաք պատգամաւորի մը խօսքերուն:

Խոստացողը ներկայիս դիւանագէտնեւ ըէն եթէ մին եղած ըլլար, ես իսկ՝ անկարողս, երեւակայութեան թոխ տալով, շեղելով պահ մը նիւթէն, Տանգէին դժոխքին դռնէն ներս վազելով, պիտի իջնէի առկախ ստուերներուն պարունակին մէջ. եւ խոնարհ ձայնս բարձրացուցած».

«Զգուշացի՛ր, վսեմական ո՛վ Քերթով. չխարուխ. դուն այս մարդիկը չես ճանչնար. գիտցած դարերդ անցած են:

Ենէասին հետ, արդէն, այս ստորերկրեայ պղուտոնական գաւառները դու այցելած ես եւ այնքան զմայլելի եւ հակիրճ կերպով նկարագրած որ Աշակերտդ անոր հետեւելէն լաւագոյն միջոց չգտաւ: Օգտուեցաւ նա, ո՛չ միայն Դժոխքին եւ Քաւարանին համար, այլ նոյն իսկ իրեն Արքայութեան ընդհանուր գծերուն համար: Այս վերջինիս նախագաղափարը պէտք է փնտռել հոն ուր Սիրիլեան եւ Ենէասը Անքիսէսի ստուերին կը հանդպին, Եւրսեան դաշտերուն մէջ

Ի բազմագումար՝ ապա ի վայրըս ժաման, Գան հասանեն յերանաւէտն ի կայեան: Ի յերջանիկ դաւարագեղն այն անտառ: Պատի եթեր անդ առաւել լայնատառ: Ծիրանեփայլ զգենուն ի լոյս դաւարիք, Է արեգակն անդ եւ աստեղք են բընիկք՝:

Հետեւաբար, ո՛վ մեծ Վարպետ, քեզի համար նորութիւն մը չէ մնացած տեսնելիք, եւ ոչ ալ սորվելիք: Աշակերտիդ տուած դասերէդ կը հասկցուի, որ դուն վարժ ես ամենայն իմաստութեամբ: Հինին ալ եւ նորին խորագէտ ես:

Այդ քու անսահման հմտութեանդ մէկ մասը Աշակերտդ է որ քեզի յայտնել տուած է իր Քերթուածին մէջ: Օրինակի համար երբոր Պտղոմէոս աշխարհագրին

դրութեամբ, Դժոխքին մետասաներորդ գլխուն մէջ, երկրիս ստորերկրեայ խաւերը կը նկարագրես. եւ Արիստոտէլի իմաստուն խոկումով քու Աշակերտիդ զգացնել կու տաս որ մարդս՝ ըստ Աստուծոյ պատուէրին, ճակտին քրտինքովը պէտք է ճարէ իր ապրուստը: Եւ որպէս զի տուած դասդ անոր մտքին մէջ լաւ տողորուի, այլաբանական ոճով մը կ'աւելցնես որ Արտաւստը՝ այսինքն՝ դատիլը, Բևաքեան զաւակն է, եւ բնութիւնը՝ Աստուծոյ:

Հետեւաբար Արուեստը Աստուծոյ թողր կարելի է համարել: Ուստի, մարդս բնութեան եւ Արուեստէն պէտք է առնէ իր կեանքին ուղղութիւնը.

Եթէ ծննդոց գիրքը ծայրէն կը յիշես մարդս իր կեանքին ուղղութիւնն այս երկուքէն պէտք է առնէ, եւ ժողովուրդը վարէ:

Այլ դուն, նոյն ինքն Ենէականիդ մէջ, նահապետական դարերէն յաջորդաբար աւանդուած գիտելիքներ պարզելով ընթերցողին այն համոզումը կու տաս որ Մովսէսին Սէֆէրը քեզի անձանթ ըլլալու չէր:

Եւ այս երբոր, Պիւթագորի, Սոկրատի եւ Պլատոնի վարդապետութեամբ, Անքիսէսին բերնով կը բացատրես արարչագործութեան սքանչելի յաջորդութիւնը, իրրեւ թէ քրիստոնէութեան առաջին դարերուն ամբոնի մը քանդակները նկարագրէիր. ուր ստեղծագործութեան յայտնութիւնը վարի աստիճանէն կը սկսի, ձուկերէն բարձրանալով մարդ հոգիին:

Ի սկզբանէ հոգի գերկին եւ գերկիր, Ըզդաշտըս լոյծս, ըզգունդ լուսնի լուսալիր եւ գալիտանեան տածէ զաստեղս ի ներքոյ. եւ ծաւալեալ միտք ի յանդամբս ներքոյ, Համաբոլոր շարժէ զգանգուած աշխարհի, Միաւորեալ ընդ մարմնոյս այսմ ընդ մեզի: Ուստի մարդկան եւ անդէոց սերեալ ազգ, Եւ օդայնոց կեանք, եւ հրէշից իսկ տարազք, Զորս հարթարդակ ընդ մրկանամբքն ամէ ծով՝:

(Շար.) Փրոֆ. Լեոն Կիւրեղեան

1. Ենէական. 2. (930-934) - 2. Անդ՝ (1055-1063)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Մ. Ռ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Հինդարթի 14 Մայիսին, Նախապէս եղած յայտարարութեան համաձայն, Վենետիկի մէջ սկսան տեղի ունենալ միջազգային մարդական մրցումները: Առիթ մ'էր այս՝ որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլար անգամ մ'եւս Հայ ուժին կենսունակ եւ մշտատեւ զօրութիւնը ցոյց տալու:

Մուրատ — Ուստիայեւեան վարժարանի սըրահները զարդարող մրցանակներն իսկ կ'ապացուցանեն՝ թէ այս տեղի աշակերտութիւնն ի պահանջել հարկին՝ գիտցած է ոտքի կանգնիլ եւ իր անունին ու կեանքին պատիւ բերող ձեւով յաղթանակել: Այս ճշմարտութեան գիտակցութիւնն իրենց մըտքերուն մէջ ունեցող այսօրուան սաները կրցան լաւագոյն կերպով իրականացնել նախորդներէն աւանդ մնացած այս պանծալի առաքինութիւնը:

Տասնեութ հոգիներէ բաղկացած պղտիկ խումբ մ'էր ան՝ որ իր վրայ հրաւիրեց քաղաքացի եւ օտար ընկերակցութեանց ուշադրութիւնը: Վենետիկի մերթ լայն, մերթ նեղ փողոցներէն անոր անցած պահուն՝ չորս կողմէն կը լսուէին gli armeni! gli armeni! հայերը, հայերը, բացատրութիւնը՝ որ մեր տղոց սրտերը զոհութեան եւ երջանկութեան զգացումներով կը տողորէր:

Մարդադաշտին առջեւ տեսնուեցան ուրիշ հարկւրաւոր խումբեր՝ որոնք թողած ամէն ինչ՝ հետաքրքիր աչքերով փեր սաներուն

առնագեղ ու կորովի անցքը կը դիտէին:

Հեռուն, օտար դրօշներու կողքին, կը ծածանէր Հայկական եռագոյնը: Ինչ փոյթ թէ՛ այսօր բոլոր հայութիւնը չէ նուիրագործած զայն, չէ՞ որ այդ դրօշին տակ ինչպէս մեր բազմաթիւ նահատակները. պատմական նշանակութիւն չունէր անիկա մեր աչքին, այլ անկէ վեր, սրբազան մեծութիւն մը՝ որ հեռուէն քաջութիւն կը ներշնչէր իր զաւակներուն:

Քննիչ յանձնախումբին առջեւ, իւրաքանչիւր խումբ, ներկայացուց իր կարողութեան տուրքը: Երբ կանչուեցաւ մեր խումբը, մեր տղաքը կտրուկ եւ վճռական քայլերով յառաջացան: Յոյց տուին իրենց ֆիզիքական ուժին կարողութիւնն ու քննիչները լաւ տպաւորութեան տակ թողլով՝ հեռացան: Վեց հոգիներու անհատական մըրցումներուն մասնակցութենէն ետք՝ խումբը դպրոց դարձաւ:

Միջազգային մրցումներու կազմակերպիչ յանձնաժողովը յաջորդ առտու կը յայտաւարէր թէ Մուրատ — Ուստիայեւեան վարժարանի աշակերտները երկու դափնեպսակ եւ երեք մրցանակ չահած էին:

Ասիկա Հայ ուժին յաղթանակն էր, աշակերտներէ խլուած, եւ այդ պատճառով իսկ աւելի պատուարեք՝ որովհետեւ դաշտին վրայ միջազգային համալս վայելող մարդիկներ կը տեսնուէին: